

Measuring the Impact of Sanctions on Iran-France Trade Relations 1994-2022

Aboalghasem Shahriari¹

Vahideh Ghadiri²

(Received: 05/01/2024 - Accepted: 05/04/2024)

DOI: 10.22034/dpiq.2025.497143.1018

Extended Abstract

Introduction

Iran has been subjected to numerous and diverse sanctions in recent years, aiming to reduce its level of international trade. On the other hand, France has a historical record of trade relations with Iran and has consistently been considered one of its partners. The trade relationship between Iran and France dates back centuries, to the 17th and 18th centuries during the Safaviye era. At that time, France was recognized as a key trading destination for Iran and a gateway for commerce with Europe.

During the Qajar period, particularly under Fath Ali Shah, efforts were made to strengthen relations with France. Napoleon Bonaparte sought an alliance with Iran to counter the Russian and British empires. However, due to political shifts and agreements between France and other powers,

---

1. PhD, Department of International Relations, Ferdowsi University, Mashhad, Iran (Ab.shahriari@mail.um.ac.ir)- Corresponding Author

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0002-3193-7344>

2. Department of International Relations, Ferdowsi University, Mashhad, Iran (Vahidehghadiri@mail.um.ac.ir)

Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0006-4625-6732>

these collaborations did not achieve their intended outcomes. In the 20th century, both during the Pahlavi dynasty and after the Islamic Revolution, France remained one of Iran's key partners. Given the economic capacities of both countries, especially in various sectors, numerous opportunities for collaboration have existed. However, the current level of trade between the two nations has significantly declined, reaching its lowest point in history.

Research Objective

The present study aims to examine the trends in trade relations between France and Iran, focusing on the following research question:

- What has been the trend of Iran-France trade relations, and how have sanctions affected it?

To answer this question, the study hypothesizes that sanctions have caused a decline in the upward trend of France-Iran trade relations.

Methodology

This study adopts a quantitative research approach. Time series techniques have been employed to analyze the trends in trade relations between Iran and France, while the impact of sanctions on these trade relations has been evaluated using the difference-in-means statistic.

Time series data consist of observations ordered chronologically, derived from long-term monitoring of a phenomenon. Analyzing time series can be considered a form of longitudinal study, which helps researchers understand natural processes and patterns of change over time.

117 Measuring the Impact of Sanctions on ...

The difference-in-means test is used to assess the impact of sanctions by comparing the mean values of trade during different periods. This test determines whether the observed mean values across groups are significantly different from one another. Only if the means are distinct across groups is the presence of a difference confirmed.

Findings

While France has historically been one of Iran's major trading partners during most of the observed time series, accounting for at least 4% of Iran's imports and exports until 2006, subsequent developments have led to a decline in France's share of trade with Iran. By the end of the time series, France's share had reached a minimum.

Comparing the positions of the two countries based on the time series:

- Iran has not been a significant trading partner for France throughout the time series and has experienced a decline in trade. However, the volume of France's trade with Iran has witnessed a relatively smaller decrease.
- In contrast, France held a favorable position in Iran's trade before the initial sanctions. However, following the imposition of sanctions, France's trade with Iran experienced a consistent decline, approaching its lowest levels by the end of the time series. Consequently, France's negative trade balance with Iran has sharply increased, and it has been excluded from the group of Iran's main trading partners.

These findings suggest that the imposition of sanctions has profoundly affected the trade dynamics between Iran and France, with a more significant impact observed on France's role as a trading partner of Iran.

Results

The findings indicate that sanctions have specifically impacted France's exports to Iran in the later period, particularly after 2018. Although the level of trade declined during the "maximum pressure" phase, the export values did not show a statistically significant difference compared to non-sanctioned periods (pre-sanction and JCPOA eras). Additionally, the initial sanction period was identified as the best phase in terms of export value, attributed to certain sanction exemptions. Once these exemptions were lifted during the maximum pressure phase, export values drastically decreased, showing a reduction of approximately 70% compared to the initial sanction period. Thus, sanctions from 2018 onward have had a direct and pronounced impact on France's exports to Iran.

Similarly, the findings reveal that sanctions imposed during the "maximum pressure" phase and subsequent re-sanctions significantly affected France's imports from Iran. However, the initial sanction period stood out as the most favorable in terms of import value, again due to specific exemptions. Following the removal of these exemptions, the value of imports during the maximum pressure phase sharply declined. A comparison between the two sanction phases shows a 95% reduction in import values during the maximum pressure period. Consequently, sanctions have had a direct and profound impact on France's imports from Iran in both examined phases.

Conclusion

The analysis of trade trends between France and Iran indicates that, while trade relations were not significantly

119 Measuring the Impact of Sanctions on ...

affected during the initial sanction period, the periods of "maximum pressure" and subsequent re-sanctions have considerably impacted bilateral trade. Despite France's historical ties with Iran and its occasional diplomatic efforts to address Iran's challenges, sanctions have undeniably influenced trade relations between the two countries.

The United States' withdrawal from the JCPOA in 2018 and the re-imposition of sanctions created a challenging environment for France-Iran trade. Post-2018, violating sanctions against Iran has been met with stringent U.S. measures, increasing the political risk associated with trading with Iran. This led many French companies to reassess or terminate their agreements with Iran. For instance, Total abandoned its plans to develop the South Pars gas field, a potentially lucrative project for both parties, due to fears of U.S. sanctions. Such developments have significantly constrained France's ability to capitalize on its economic interests in Iran.

Comparisons between the periods of re-sanctions and maximum pressure reveal steep declines in trade: export values decreased by over 54%, while import values dropped by over 72%.

It is important to note that France continues to recognize the JCPOA as a viable solution to the Iranian issue and considers its revival a key tool for resolving existing disputes. France seeks to restore diplomatic engagement with Iran to revitalize economic relations. France's considerations for maintaining the JCPOA or forging agreements with Iran go beyond historical and geopolitical ties, as they promise substantial economic benefits. This underlines France's potential capability and willingness to leverage diplomatic interactions

to resolve the Iranian issue.

Keywords: Iran, France, Sanctions, Political risk, Trade relations.

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه (۲۰۲۲-۱۹۹۴)

ابوالقاسم شهریاری^۱

وحیده قدیری^۲

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۱/۱۷)

DOI: 10.22034/dpiq.2025.497143.1018

چکیده

بررسی روند دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه و اثرگذاری تحریم بر آن هدف پژوهش است که جهت اجرای آن، این سؤال مطرح شده است که روند دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه چگونه بوده است و تحریم چگونه آن را تحت تأثیر قرار داده است؟ جهت پاسخ به سؤال پژوهش با استفاده از نظریه ریسک سیاسی این فرضیه طرح شده است که تحریم از طریق افزایش خطر مبادله تجاری با ایران، موجب کاهش مبادلات فرانسه و ایران شده و دیپلماسی اقتصادی فرانسه را کم اثر نموده است. روش تحقیق کمی است و از روش سری زمانی جهت بررسی روند دیپلماسی اقتصادی فرانسه و ایران و از روش تفاوت میانگین‌ها جهت بررسی تأثیر دوره‌های تحریم بر مبادلات تجاری استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که نفت خام مهم‌ترین محصول وارداتی فرانسه از ایران و گروه خودرو مهم‌ترین محصول صادراتی فرانسه به ایران بوده است؛ همچنین در مقایسه دو کشور، فرانسه از جایگاه بهتری در شراکت تجاری برای ایران برخوردار بوده است. سری زمانی مشخص ساخته است که علیرغم روند چرخه‌ای، روند مبادلات دو کشور در مجموع به میزان بسیار اندکی مثبت بوده است. همچنین تفاوت میانگین‌ها نیز مشخص ساخته است که دوره تحریم مجدد از سال ۲۰۱۸ بیشترین تأثیرگذاری بر مبادلات ایران و فرانسه را داشته است و در این دوره سطح مبادلات به کمترین وضعیت در سری زمانی رسیده است که نشان‌دهنده تأثیر ریسک سیاسی تحریم بر دیپلماسی اقتصادی است.

واژگان کلیدی: ایران، تحریم، دیپلماسی اقتصادی، ریسک سیاسی، فرانسه

۱. دکتری علوم سیاسی دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران (Ab.shahriari@mail.um.ac.ir) - نویسنده مسئول

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0002-3193-7344>

۲. کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران (Vahide.ghadiri@mail.um.ac.ir)

Orcid Code: <https://orcid.org/0009-0006-4625-6732>

مقدمه

مبادلات تجاری میان کشورها به دلیل آنچه مزیت نسبی هر یک از آن‌ها محسوب می‌شود علاوه بر دستاوردهای اقتصادی موجب مراودات سیاسی بهتر می‌گردد؛ علاوه بر آنکه توسعه مبادلات تجاری اثرات مهمی نیز بر رفاه عمومی دارد و از طریق کارآفرینی و ایجاد ارزش افزوده به ارتقای کیفیت نظام سیاسی منتهی می‌گردد. اهمیت این موضوع سبب شده است تا در روابط میان کشورها مفهوم دیپلماسی اقتصادی^۱ که ابزاری در جهت کسب و حفظ منافع ملی کشورها از طریق توسعه توان اقتصادی و گسترش مبادلات تجاری است در نظریه‌های علوم سیاسی مورد توجه قرار گیرد. لیکن امروزه توسعه مبادلات تجاری از طریق دیپلماسی اقتصادی دستخوش تحولاتی قرار گرفته است که تنها شرط ارتباط اقتصادی و تجاری میان دولت‌ها از صرف تمایل و نیاز طرفین خارج ساخته و در برابر دیپلماسی اقتصادی میان کشورها قرار گرفته است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، تحریم^۲ است.

ایران از جمله کشورهایی است که طی سالیان اخیر هدف تحریم‌هایی متعدد و متنوعی قرار گرفته است که مقصد نهایی آن‌ها کاهش سطح مبادلات بین‌المللی ایران بوده‌اند. همچنین فرانسه از جمله کشورهایی بوده است که دارای سوابق مبادلات تجاری تاریخی با ایران است و همواره یکی از شرکای ایران محسوب می‌شده است. روابط

1- Economic diplomacy

2- Sanction

تجاری ایران و فرانسه تاریخی طولانی دارد که به قرون ۱۷ و ۱۸ میلادی و دوران صفویان بازمی‌گردد. در آن زمان، فرانسه به‌عنوان یکی از مقاصد تجاری ایران و گذرگاهی برای تجارت با اروپا شناخته می‌شد. در دوران قاجار، به‌ویژه در زمان فتحعلی شاه، تلاش‌هایی برای تقویت روابط با فرانسه صورت گرفت. ناپلئون بناپارت به دنبال اتحاد با ایران برای مقابله با امپراتوری‌های روسیه و بریتانیا بود. با این حال، به دلیل تغییرات سیاسی و توافقات فرانسه با دیگر قدرت‌ها، این همکاری‌ها به نتایج مطلوبی نرسید (Mousavi,2021:145; Takeda,2020:10; Pourarian & Badr,2017:22).

در قرن چهارده شمس‌ی نیز (چه در دوره حکومت پهلوی و چه در دوره انقلاب اسلامی) فرانسه همواره یکی از شرکای مهم ایران محسوب می‌شده است (Dolatabadi,2022:54; Forughi & Hosseini,2022:414; Adeli,2020:349; Ghasemi Tari & Dolatabadi,2020:35). با توجه به ظرفیت‌های اقتصادی دو کشور، به‌ویژه در حوزه‌های متعدد، فرصت‌های فراوانی برای همکاری‌های مشترک وجود داشته است و به همین دلیل نیز دیپلماسی اقتصادی دو جانبه میان این دو کشور همواره در صدد حفظ و ارتقاء سطح مبادلات تجاری بوده است. لیکن در حال حاضر سطح مبادلات دو کشور بسیار تنزل یافته و در نازل‌ترین وضعیت تاریخ خود است که به نظر می‌آید تحت اثر تحریم است.

بررسی روند دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه و اثرگذاری تحریم

بر آن است و این سؤال مطرح شده است که روند دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه چگونه بوده است تحریم چگونه آن را تحت تأثیر قرار داده است؟ در پاسخ به این سؤال نیز این فرضیه طرح شده است که تحریم از طریق افزایش خطر مبادله تجاری با ایران، موجب کاهش مبادلات فرانسه و ایران شده و دیپلماسی اقتصادی فرانسه را کم اثر نموده است.

مبانی نظری

روابط تجاری میان کشورها به چند دلایل در نظریات دیپلماسی اقتصادی مورد توجه قرار گرفته‌اند. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. **رشد اقتصادی:** مبادلات تجاری به کشورهای مختلف کمک می‌کنند تا از مزایای تولید و مصرف کالاها و خدمات متنوع بهره‌مند شوند. از آنجاکه هر کشور توانایی‌های خاص خود را در زمینه‌های مختلف دارد، تجارت خارجی به تولیدکنندگان این امکان را می‌دهد که وارد بازارهای جهانی شوند و از تقاضای جهانی بهره‌برداری کنند (Kandogan & Johnson, 2024:3; Malik & Gallien, 2019:735).

۲. **ایجاد اشتغال:** توسعه تجارت خارجی معمولاً به ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر در هر دو کشور کمک می‌کند. این فرصت‌ها از طریق تولید و صادرات کالاها و خدمات و همچنین از طریق توسعه زیرساخت‌ها و صنایع مرتبط ایجاد می‌شوند (Trejo-Vechsuruck, 2024:3; Nieto, 2022:107).

۳. **انتقال فناوری و نوآوری:** مبادلات تجاری می‌توانند فرصتی برای انتقال فناوری‌های نوین و بهبود فرآیندهای تولید فراهم کنند. کشورها از طریق همکاری‌های تجاری می‌توانند از پیشرفت‌های علمی و فناوری کشورهای دیگر بهره‌برداری کنند (Tiki & Little,2022:1435; Egan,2016:510).

۴. **تقویت روابط سیاسی و دیپلماتیک:** همکاری‌های تجاری می‌توانند به تقویت روابط سیاسی و دیپلماتیک میان کشورها منجر شوند. وقتی دو کشور وابسته به یکدیگر در زمینه‌های تجاری هستند، احتمال ایجاد روابط پایدارتر و کاهش تنش‌های سیاسی بیشتر می‌شود (Lob & Yilmazkuday,2024:5; Mathieu,2022:260).

۵. **رقابت و بهبود کیفیت:** تجارت بین‌المللی باعث افزایش رقابت می‌شود که می‌تواند به بهبود کیفیت کالاها و خدمات، کاهش قیمت‌ها و افزایش تنوع محصولات در بازار منجر شود (Oloruntoba,2023:364; Moon & Sakuyama,2021:467; Zhang & Zhu,2019:962).

به‌طور کلی دیپلماسی اقتصادی اقدامات و هدف‌گذاری‌های دولت‌هاست که دسترسی و حضور در بازارهای هدف را تسهیل نموده و در راستای تحقیق آن تلاش دارد تا از طریق ارتباطات سیاسی و اقتصادی پیشبرد و دستیابی به منافع ملی مسیر نماید (Chaziza,2024:8; Siaw,2024:11). از آنجا که دستیابی به منافع دوجانبه در دیپلماسی

اقتصادی مورد تأیید قرار دارد، و جبهه عینی آنکه سطح مبادلات اقتصادی است به عنوان دستاورد دولت‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. لیکن در مقابل دیپلماسی اقتصادی دوجانبه میان کشورها، نوعی دیگر از دیپلماسی نیز وجود دارد که بر روابط دیپلماتیک سایر کشورها تأثیر می‌گذارد و نقض‌کننده دیپلماسی اقتصادی کشورهاست: تحریم.

تحریم‌ها معمولاً به عنوان اقداماتی یا تهدیدهایی از سوی یک کشور یا سازمان بین‌المللی برای تنبیه، محدود کردن یا به‌طور کلی تأثیرگذاری بر اقدامات کشور تحریم شده، نهادهای خصوصی، یا نخبگان قدرتمند اعمال می‌شوند و در عمل کاهش سطح مبادلات اقتصادی آن‌ها را هدف‌گذاری می‌نمایند (Fitz et al,2024:8; Liu et al,2021:360). تحریم‌ها هزینه‌های مختلفی برای کشورهای تحریم شده ایجاد می‌کنند: بحران ارزی ناشی از کاهش مبادلات و کمبود دلار، بحران بانکی به دلیل قطع ارتباط بین بانک‌های داخلی و خارجی و به‌طور کلی شوک اقتصادی به دلیل کاهش تجارت بین‌المللی. علاوه بر کشورهای تحت تحریم، شرکای تجاری آن‌ها نیز با چالش‌هایی در زمینه تجارت و سرمایه‌گذاری مواجه می‌شوند (Magwedere & Marozva;2023:7; John,2018:851).

تحریم‌های تجاری، اقداماتی برای محدود کردن تعاملات و دیپلماسی اقتصادی با کشور هدف از طریق محدود کردن تجارت بین‌المللی هستند. در این راستا، دامنه و شدت تحریم‌های تجاری متفاوت

است و می‌تواند شامل واردات، صادرات یا بخش‌های خاصی باشد و به صورت یک‌جانبه یا چندجانبه اعمال شود. از سوی دیگر، تحریم‌های مالی شامل مبادله دارایی‌های مالی و مسدود کردن سرمایه‌گذاری‌ها می‌شود. این نوع تحریم‌ها با گسترش فعالیت‌های اقتصادی جهانی و یکپارچگی بازارهای مالی، به طور قابل توجهی افزایش یافته‌اند (Jung & Yang, 2024:9; Liu et al, 2022:359). در خصوص تحریم بایست دو موضوع را از یکدیگر منفک نمود: اعتبار و شدت تحریم‌ها. تحریم‌های معتبر به عنوان فشارهایی شناسایی می‌شوند که در صورت عدم تبعیت کشور هدف از محدودیت‌ها، به طور اجتناب‌ناپذیر اعمال می‌شوند. شدت تحریم‌ها نیز با هزینه‌ای که عدم تبعیت از تحریم‌ها بر کشور تحمیل می‌کند، سنجیده می‌شود (Vortherms & Zhang, 2024:1820; John, 2018:853).

مبادلات تجاری به عنوان جلوه نهایی دیپلماسی اقتصادی، یکی از عوامل کلیدی در یکپارچگی اقتصادی بین‌المللی است. با وجود چارچوب سیاستی مناسب، دیپلماسی اقتصادی از طریق مبادلات تجاری می‌تواند ثبات مالی، توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی را ارتقا بخشد. پژوهش‌های دیپلماسی اقتصادی نشان می‌دهند که عوامل سیاسی مرتبط با ارزیابی ریسک مبادلات تجاری، عاملی تعیین‌کننده در سطح مبادلات است و در این بین، اعمال تحریم‌ها، ریسک مبادلات تجاری با کشور هدف را افزایش داده و به کاهش سطح مبادلات منجر می‌شود. نظریه

ریسک سیاسی توضیح می‌دهد که چگونه افزایش تحریم موجب افزایش بی‌ثباتی مبادلات شده و بر نوسانات آن تأثیر می‌گذارد. موفقیت دیپلماسی اقتصادی در تأمین مبادلات تجاری نیازمند حداقل شرایط ریسک‌گریز است و کشور ایده‌آل برای مبادلات تجاری کشوری است که شرایطی همچون حداقل ریسک سیاسی، حداقل ریسک مالی و... را دارا باشد؛ بنابراین، تحریم‌های بین‌المللی سیگنال‌های قوی از افزایش ریسک ارسال می‌کنند. ممنوعیت واردات و محدودیت‌های بانکی به معنای کاهش ظرفیت بازار میزبان است علاوه بر آن مسائلی همچون بازدهی پایین‌تر سرمایه‌گذاری را نیز به دنبال دارد. همچنین، درحالی‌که اقتصاد کشور هدف برای بقا تلاش می‌کند، چشم‌انداز رشد و گسترش بازار نامشخص می‌شود (Schlesinger & Tomashevskiy, 2022: 149; McDowell, 2020: 643).

در مجموع می‌توان این‌گونه بیان نمود که نظریه ریسک سیاسی بر این نظر است که تحریم‌ها با ایجاد محدودیت‌هایی بر سر راه دیپلماسی اقتصادی آن کشور و اعمال ممنوعیت در مبادلات بین‌المللی با کشور هدف، دیپلماسی اقتصادی کشور هدف را مختل نموده و هزینه مبادلات تجاری برای شرکای تجاری آن را افزایش می‌دهند و از این طریق به کاهش سطح مبادلات کشور هدف منتهی می‌شوند.

پیشینه پژوهش

بررسی تحقیقات صورت گرفته در منابع فارسی و لاتین حاکی از آن

است که پژوهشی مبتنی بر روش سری زمانی جهت روند پژوهی دیپلماسی اقتصادی و مبادلات تجاری فرانسه و ایران به انجام نرسیده است. لیکن تحقیقاتی وجود دارند که هر یک به نحوی دارای قرابت محتوایی با پژوهش حاضر هستند و به اختصار تشریح شده‌اند.

دولت آبادی (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «روابط اقتصادی فرانسه و ایران: بررسی جزر و مد عوامل چند سطحی»، معتقد است که روابط تجاری و اقتصادی ایران و فرانسه از سال ۱۹۷۹ بیش از روابط سیاسی دو کشور بهبود یافته است. پس از نوسانات دهه ۱۹۸۰، حضور فرانسه در صنعت خودروسازی ایران و همچنین بخش انرژی و نفت در جریان عادی‌سازی روابط بین دو کشور، در دهه ۱۹۹۰ تهران و پاریس را بیشتر به همکاری اقتصادی علاقه‌مند کردند. با این حال، این همکاری منعکس‌کننده حرکت‌های سینوسی در دهه‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۱۰ به موازات نگرانی‌های بین‌المللی در مورد برنامه هسته‌ای ایران بوده است.

سعادت و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی اثر تحریم بر رابطه تجاری ایران و فرانسه» چنین بیان نموده‌اند که کشور ایران به دلیل برخورداری از منابع طبیعی فراوان به ویژه نفت، اهمیت به سزایی در آسیای غربی دارد؛ فرانسه نیز به عنوان یکی از قدرت‌های اتحادیه اروپا محسوب می‌گردد و روابط تجاری با این کشور در ابعاد مختلفی مانند اشتغال، امنیت و تخصص در تولید از اهمیت فراوان برخوردار است. پژوهش رابطه تجاری ایران و فرانسه، در دو حالت وجود تحریم و بدون

را بررسی نموده است.

قبادی و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «تحریم‌های ایران توسط کشورهای اروپایی تحلیل مقایسه‌ای عملکرد اتحادیه اروپا و آمریکا با انرژی هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران پس از برجام»، ایران به عنوان کشوری که دارای نقشی کلیدی و تأثیرگذار در خاورمیانه است معرفی نموده‌اند به ارزیابی رویکرد تطبیقی اتحادیه اروپا و آمریکا در قبال ایران در زمینه انرژی هسته‌ای پس از برجام پرداخته‌اند. بر اساس بررسی‌های انجام شده، این نتیجه حاصل شد که اتحادیه اروپا و آمریکا پس از برجام، مطالباتی در مورد انرژی هسته‌ای ایران دارند.

سلطانی فر و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «تحلیلی سیاستی بر محیط توسعه همکاری‌های تجاری-اقتصادی میان ایران و فرانسه»، با معرفی نمودن فرانسه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاران خارجی در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تجارت میان ایران و فرانسه با رویکرد سیاستی و اجرایی را بررسی نموده‌اند. بر اساس نتایج پژوهش به علت انطباق تجاری کمتر میان ایران و فرانسه، صادرات و واردات مستقیم میان ایران و فرانسه توجیه‌پذیری اندکی دارد اما به همین دلیل، مشارکت و همکاری برای تولید مشترک میان طرفین توجیه‌پذیری بالایی دارد.

ایزدی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «رویکرد فرانسه به ایران در دوران سارکوزی: رقابت و ستیز»، روابط ایران و فرانسه را دارای فراز و

نشیب‌های فراوانی دانسته که باوجود این، در دوران ریاست جمهوری سارکوزی، روابط دو کشور به سردی بی‌سابقه‌ای گراییده است. از جمله دلایل این امر تحولات منطقه‌ای و پرونده هسته‌ای ایران، همراه با تغییراتی که در رویکرد فرانسه نسبت به ایران، بوده است. پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که چرا فرانسه در دوران سارکوزی مواضع بسیار تندی علیه ایران اتخاذ کرد. نگارنده با نیم‌نگاهی به نظریه‌های نئورئالیستی که بر ضرورت جلوگیری از ظهور هژمون‌های منطقه‌ای تأکید دارد، معتقد است نگرانی فرانسه از افزایش قدرت ایران در منطقه، اصطکاک منافع دو کشور در سطح منطقه‌ای، همچنین تلاش ایران برای دستیابی به فناوری هسته‌ای مهم‌ترین علل رویکرد ستیزه آمیز فرانسه به ایران بوده است.

ایزدی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «ایران و فرانسه: در چشم‌اندازی نئورئالیستی» چنین بیان نموده است که روابط میان ایران و فرانسه طی سه دهه گذشته نشیب و فرازهای زیادی داشته است. باوجود این، این روابط طی چند سال گذشته سیر نزولی پیدا کرده است. به نظر می‌رسد که عواملی مانند تحولات اخیر در منطقه، پرونده هسته‌ای ایران و اتخاذ رویکردهای متفاوت در سیاست خارجی هر دو کشور در ایجاد این وضعیت نقش ایفا کرده باشند. سؤال اصلی پژوهش این است که چرا روابط بین دو کشور در این دوره به بدترین وضعیت خود رسیده است؟ یافته پژوهش این است که نگرانی فرانسه از افزایش نفوذ ایران در منطقه،

تضاد منافع در سطح منطقه‌ای و نیز تلاش‌های ایران برای دستیابی به فناوری هسته‌ای می‌تواند تضاد میان دو کشور را به سطح بین‌المللی ارتقا دهد.

همان‌گونه که اشاره گردید، تمایز اصلی پژوهش حاضر استفاده از سری زمانی در بازه ۱۹۹۴ الی ۲۰۲۲ است که فاقد تشابه است و علاوه بر آن آزمون تأثیرگذاری تحریم بر مبادلات ایران و فرانسه نیز به انجام رسیده است.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کمی است. جهت بررسی روند دیپلماسی اقتصادی و مبادلات ایران و فرانسه از تکنیک‌های سری زمانی^۱ استفاده شده است و جهت بررسی تأثیر تحریم بر مبادلات ایران و فرانسه از آماره تفاوت میانگین‌ها^۲.

جهت بررسی روند مبادلات اقتصادی ایران و فرانسه سری زمانی استفاده شده است. سری زمانی دربرگیرنده توالی داده‌های کمی است که روند طی شده در یک موضوع را مورد بررسی قرار می‌دهد (Tabeshpour ۱۹۹۴:۹۸۰; Li et al, 2022: 980; Belvasi, 2023: 275). به بیان دیگر، سری زمانی، مجموعه مشاهداتی است که برحسب زمان مرتب شده و از مشاهده یک پدیده در بازه زمانی طولانی حاصل شده است (Isensee et al, 2022: 45; Kim, 2021: 585).

1- Time series
2- Compare means

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ... ۱۳۳

موضوعات منفرد یا واحدهای تحقیقاتی می‌شوند که به‌طور مکرر در فواصل زمانی معین در تعداد زیادی مشاهدات اندازه‌گیری می‌شوند. تحلیل سری‌های زمانی را می‌توان به‌عنوان نمونه‌ای از طرح‌های طولی در نظر گرفت که به پژوهشگر کمک می‌کند تا فرآیند طبیعی، الگوی تغییر در طول زمان را درک نماید (Hyndman & Rostami-Tabar, 2024:6; Lian & Tian, 2022:2264).

یک مجموعه سری زمانی می‌تواند چهار حالت داشته باشد:

روند یا تمایل بلندمدت^۱: تحول وضعیت مورد مطالعه در یک دوره طولانی با مسیر ثابت صعودی یا نزولی
تغییرات دوره‌ای^۲: تکرار حرکات صعودی یا نزولی وضعیت مورد مطالعه حول سطوح روند.

تغییرات فصلی^۳: تغییراتی هستند که در دوره‌های تناوبی کوتاه پیش می‌آیند و رفتار دوره‌ای متغیری را نشان می‌دهند که در همان فصل با شدت مشابه تکرار می‌شوند

تغییرات نامنظم^۴: حرکات پراکنده در یک سری زمانی که از الگوی منظمی پیروی نمی‌کنند. این نوسانات تحت تأثیر وقایع غیرعادی هستند مانند اعتصاب و تصادف و ... (Lee et al, 2023:500; Li et al, 2022:980).

از میان مدل‌های متفاوت در بررسی سری‌های زمانی، مدل آریما^۱ کاربرد فراوانی دارد؛ زیرا توانایی فراوانی برای تحلیل سری‌های زمانی نایستا دارد (Isensee et al,2022:49; Davis et al,2021:1539).

از آزمون تفاوت میانگین‌ها نیز جهت بررسی تأثیر تحریم بر مبادلات فرانسه و ایران استفاده شده است. از آنجا که میانگین آماره‌ای است که تحت تأثیر داده‌های دورافتاده قرار می‌گیرد، صرف وجود تفاوت در میانگین یک متغیر در دو بازه زمانی به معنی وجود تفاوت معنادار و قابل تعمیم میان آن‌ها نیست. به همین دلیل آزمون تفاوت میانگین‌ها به بررسی وضعیت میانگین یک متغیر در همه حالات ممکن پرداخته و صرفاً در صورتی که میانگین‌های مشاهده شده در هر گروه مشابه یکدیگر بوده و با میانگین گروه دیگر دارای تمایز باشند، وجود تفاوت در میانگین‌ها تائید خواهد شد (AlAchi,2019:350; Kalpić et al,2011:13).

یافته‌ها

جهت بررسی روند دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه سطح مبادلات تجاری دو کشور بررسی خواهد شد. همچنین در خصوص تحریم هرچند ایران از سال‌های پایانی دهه ۱۹۷۰ هدف تحریم‌های قرار گرفته است، لیکن آنچه اینک به عنوان مجموعه تحریم‌ها اعمالی علیه ایران مدنظر است، تحریم‌هایی است که از سال ۲۰۰۷ بدین سوی علیه ایران

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ... ۱۳۵

اعمال شده است. جدول ذیل دربردارنده مهم‌ترین تحریم‌ها از ۲۰۰۷ بدین سو است.

جدول ۱- مهم‌ترین تحریم‌های اعمال شده علیه ایران

Sanction resolution	Approval date	Applicator
Executive order 13382	June 2006	USA
1696 Resolution	July 2006	UN
1737 Resolution	December 2006	UN
Sanctions Resolution against Iran	February 2006	European Union
1747 Resolution	March 2007	UN
1803 Resolution	March 2008	UN
1835 Resolution	September 2008	UN
1929 Resolution	June 2010	UN
Comprehensive Iran Sanctions	July 2010	USA
Executive order 13553	September 2010	USA
Executive order 13574	May 2011	USA
Resolution 1984	June 2011	UN
Executive order 13590	November 2011	USA
2049 Resolution	June 2012	UN
2105 Resolution	June 2013	UN
Resolution Sanctions against Iran	October	European Union
2159 Resolution	June 2014	UN
Re-implementation of comprehensive sanctions against Iran	May 2018 November 2018	USA

بر این اساس روند مبادلات تجاری فرانسه و ایران علاوه بر بررسی در سری زمانی ۱۹۹۴ الی ۲۰۲۲، به پنج دوره تقسیم شده است: دوره پیشاتحریم: بازه زمانی ۱۹۹۴ الی ۲۰۰۶ که مبادلات تجاری با ایران فاقد محدودیت خاصی بوده است.

دوره تحریم اولیه: بازه زمانی ۲۰۰۷ الی ۲۰۱۱ که مبادلات تجاری ایران بر اساس قطعنامه شورای امنیت، ایالات متحده و اتحادیه اروپا دارای محدودیت‌هایی می‌گردد. هم‌زمان برخی معافیت تحریمی نیز در نظر گرفته می‌شود.

دوره فشار حداکثری: بازه زمانی ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۵ که مبادلات تجاری با ایران بر اساس تحریم‌ها سازمان ملل و به‌ویژه ایالات متحده از هرگونه معافیت خارج می‌گردد.

دوره برجام: بازه زمانی ۲۰۱۶ الی ۲۰۱۷ که با انعقاد برجام تحریم‌های علیه مبادلات تجاری ایران رفع می‌گردد.

دوره تحریم مجدد: بازه زمانی ۲۰۱۸ الی ۲۰۲۲ که با تصمیم یک‌جانبه ایالات متحده برای خروج از برجام و اعلام تحریم‌های مجدد آغاز شده است.

یافته‌های سه بخش بررسی می‌گردد:

(الف) جایگاه ایران و فرانسه در مبادلات تجاری

(ب) سری زمانی مبادلات فرانسه و ایران

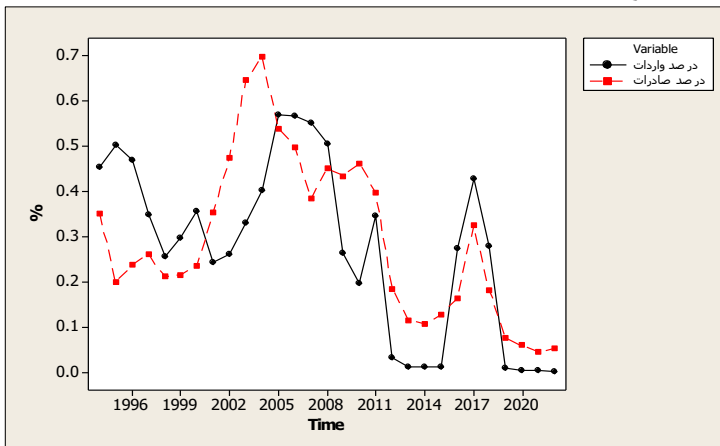
(پ) مقایسه روند مبادلات و تأثیر تحریم بر آن

تمامی داده‌های مورد استفاده از بانک جهانی^۱ و رصدخانه پیچیدگی اقتصادی^۲ استخراج شده است.

الف) جایگاه ایران و فرانسه در مبادلات تجاری

۱) جایگاه ایران در مبادلات تجاری فرانسه

نمودار ۱- سری زمانی جایگاه ایران در مبادلات تجاری فرانسه

با توجه به حجم و بزرگی اقتصاد فرانسه و جایگاه آن در اقتصاد بین‌المللی که همواره جزء کشورهای برتر قرار داشته است، در هر دو روند صادرات و واردات، ایران در بازه مورد بررسی همواره کمتر از یک درصد از مبادلات بین‌المللی فرانسه را به خود اختصاص داده است. جزئیات جایگاه ایران در مبادلات تجاری فرانسه در جدول ذیل درج شده است.

بدترین وضعیت در مبادلات مربوط به انتهای سری زمانی است و در مقابل بهترین وضعیت مربوط به ابتدای سری زمانی؛ تأثیر این وضعیت در دو وضعیت دیگر متجلی شده است: از یک سو تفاضل سری زمانی

منفی است که نشان‌دهنده افول جایگاه ایران در مبادلات تجاری فرانسه است و از سوی دیگر ضریب آریما نیز منفی محاسبه شده است که نشان‌دهنده وضعیت نامساعد ایران در مقایسه با سایر کشورها در تجارت با فرانسه است.

جدول ۲- جایگاه ایران در مبادلات تجاری فرانسه

متغیر	بهترین وضعیت		بدترین وضعیت		میانگین در سری زمانی	تفاضل سری زمانی (۱۹۹۴ الی ۲۰۲۲)	ضریب عملکرد در سری زمانی
	میزان	سال	میزان	سال			
درصد صادرات به ایران	۰.۷	۲۰۰۴	۰.۰۴۵	۲۰۲۱	۰.۲۹	-۰.۲۹۸	-۰.۰۱۳
درصد واردات از ایران	۰.۵۷	۲۰۰۵	۰.۰۰۲	۲۰۲۲	۰.۲۸	-۰.۴۵	-۰.۰۱۶

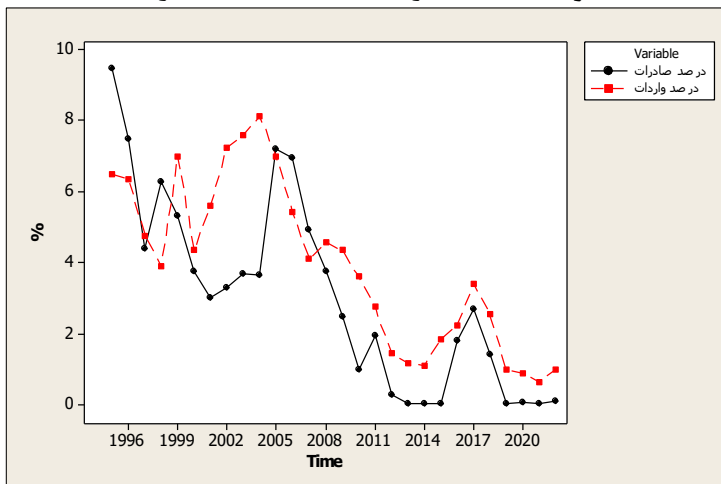
۲) جایگاه فرانسه در مبادلات تجاری ایران

۳) هرچند فرانسه در بخش عمده سری زمانی از جمله شرکای مهم ایران محسوب می‌شده است و تا سال ۲۰۰۶ حداقل چهار درصد از صادرات و واردات ایران را به خود اختصاص داده است، لیکن فرایندهای پس از آن سبب شده تا سهم فرانسه از مبادلات ایران کاهشی گردد؛ به طوری

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ... ۱۳۹

که در انتهای سری زمانی به حداقل ممکن رسیده است. جزئیات جایگاه فرانسه در مبادلات تجاری ایران در جدول ذیل درج شده است.

نمودار ۲- جایگاه فرانسه در مبادلات تجاری ایران

بدترین وضعیت در مبادلات مربوط به انتهای سری زمانی است و در مقابل بهترین وضعیت مربوط به ابتدای سری زمانی؛ تفاضل سری زمانی به شدت منفی است و افول شدید جایگاه فرانسه در مبادلات تجاری ایران را نشان می‌دهند. به همین دلیل نیز ضریب آریما نیز منفی محاسبه شده است که نشان‌دهنده این امر است که فرانسه از جایگاه مهم در مبادلات ایران خارج شده است.

جدول ۳- جایگاه فرانسه در مبادلات تجاری ایران

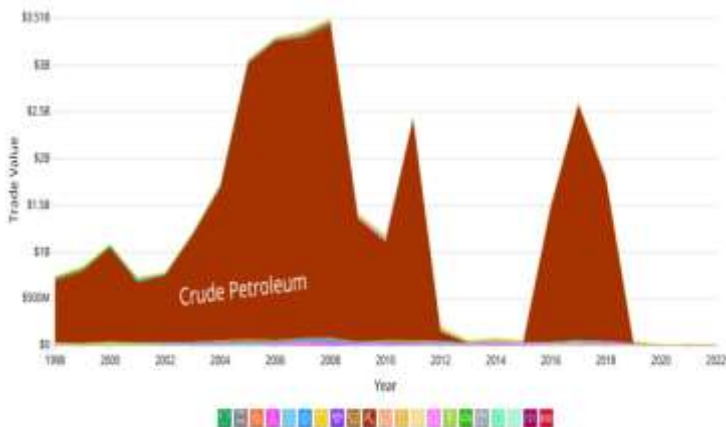
ضریب عملکرد در سری زمانی	تفاضل سری زمانی الی (۲۰۲۲)	میانگین در سری زمانی	بدترین وضعیت		بهترین وضعیت		متغیر
			سال	میزان	سال	میزان	
							درصد صادرات به فرانسه
	-۰.۳۱	-۹.۳۸	۲۰۱۹	۰.۰۳۱	۱۹۹۵	۹.۴۹	
							درصد واردات از فرانسه
	-۰.۱۹	-۵.۴۹	۲۰۲۱	۰.۶۴	۲۰۰۴	۸.۱۲	

در مقایسه جایگاه دو کشور بر اساس سری زمانی، ایران هرچند شریک تجاری مهمی برای فرانسه محسوب نمی‌شده و در سری زمانی بررسی شده با کاهش مبادلات مواجه شده است، لیکن حجم مبادلات فرانسه با ایران کاهش کمتری را تجربه نموده است؛ در مقابل اما فرانسه هرچند در ابتدای سری زمانی و تا پیش از اعمال تحریم‌های اولیه جایگاه مناسبی در مبادلات تجاری ایران داشته است، لیکن پس از آن با نزول مستمر به حداقل ممکن نزدیک شده است و به همین دلیل نیز ضریب منفی آن بسیار افزایش یافته است و فرانسه از گروه شرکای تجاری اصلی ایران خارج شده است.

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ... ۱۴۱

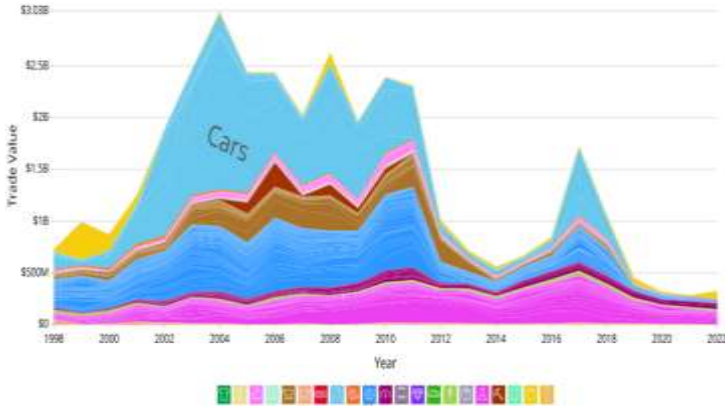
۳) محصولات تجاری مبادلات ایران و فرانسه
در دو نمودار زیر مهم ترین محصولات تجاری مبادلات ایران و فرانسه
در سری زمانی ۱۹۹۴ الی ۲۰۲۲ به تصویر کشیده شده است.

تصویر ۱- سری زمانی مهم ترین محصولات صادراتی ایران به فرانسه

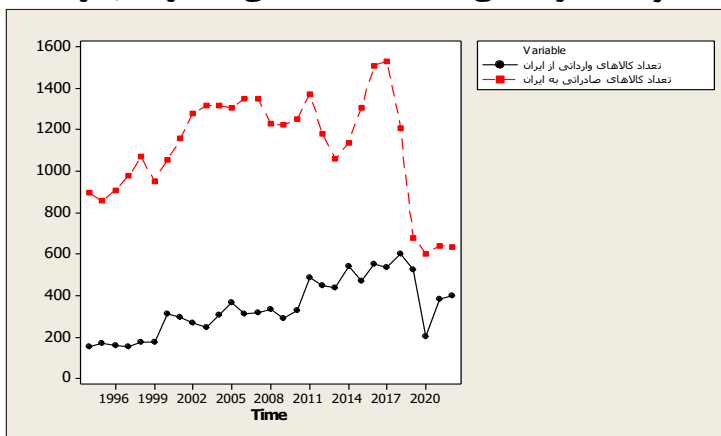
در میان بیست و یک گروه کالای مبادلات بین‌المللی، محصولات معدنی و در رأس آن‌ها نفت خام مهم ترین محصول صادراتی ایران به فرانسه بوده است؛ به طوری که سایر گروه‌ها و محصولات صادراتی ایران در مقابل نفت خام چندان جایگاهی نداشته و مشخص نیستند. به همین دلیل است که با حذف نفت خام از مبادلات فی‌مابین، فرانسه در میان شرکای تجاری ایران قرار نمی‌گیرد.

تصویر ۲- سری زمانی مهم ترین محصولات وارداتی ایران از فرانسه

در نمودار محصولات صادراتی فرانسه به ایران چند گروه از محصولات حضور دارند و به همین دلیل نیز سهم شراکت ایران با فرانسه هرچند کاهش یافته است؛ لیکن به صفر نزدیک نشده است. گروه خودرو و قطعات آن مهم ترین محصول صادراتی فرانسه به ایران در سری زمانی بوده است و درعین حال گروه محصولات فلزی، شیمیایی و ابزارها نیز در سبد صادراتی فرانسه به ایران وجود داشته است که همین امر سبب شده تا با حذف کالای اصلی صادراتی، مبادلات استمرار داشته باشد. جهت رصد دقیق تر این امر، سری زمانی تعداد کالاهای صادراتی دو کشور به یکدیگر نیز کارگشاست که در نمودار ذیل درج شده است:

نمودار ۳- سری زمانی تعداد کالاهای مبادلاتی میان فرانسه و ایران

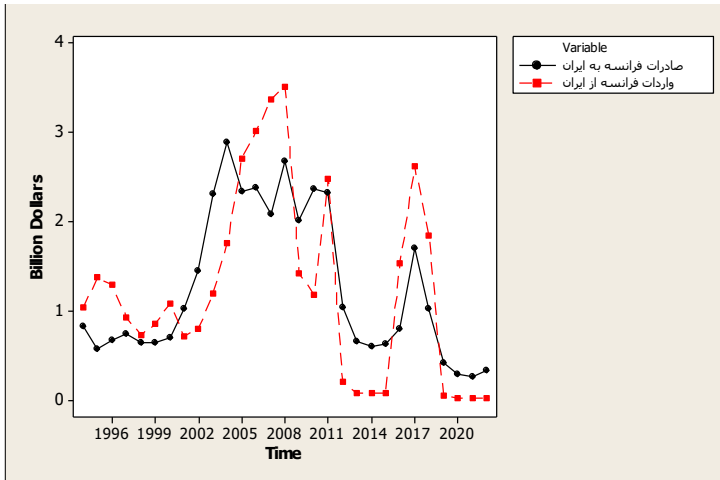
بر اساس تقسیم‌بندی جهانی، تمامی محصولات تجاری در بیش از پنج هزار قلم کالا قرار گرفته‌اند. بر این اساس، اقلام صادراتی فرانسه به ایران بالغ بر ۱۶۰۰ قلم کالا بوده است که بعد از سال ۲۰۱۸ به حدود ۶۰۰ کالا رسیده است؛ در مقابل اما اقلام صادراتی ایران به فرانسه در بهترین وضعیت بالغ بر ۶۰۰ کالا بوده است که در حال حاضر به حدود ۴۰۰ نزول نموده است.

ب) سری زمانی مبادلات فرانسه و ایران

همان‌گونه که در نمودار مشخص است، مبادلات فرانسه و ایران در بازه زمانی مورد بررسی دارای فراز و فرودهای متعددی بوده و دارای مدل چرخه‌ای است؛ نکته قابل توجه در این نمودار این امر است که نزول‌های صورت گرفته برابر با زمان‌های اعمال تحریم علیه ایران بوده است

به طوری که:

نمودار ۴- سری زمانی ارزش مبادلات فرانسه و ایران

۱) روند صعودی و پرشتاب واردات از ایران از سال ۲۰۰۱ الی ۲۰۰۸ با اعمال تحریم‌های اولیه علیه ایران از سال ۲۰۰۹ با نزول مواجه گردیده است و در بازه ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۵ که مصادف با دوره حداکثر فشار علیه ایران است، واردات فرانسه از ایران نیز به دچار کاهش شدید است. با انعقاد برجام، واردات از ایران مجدداً صعودی شده و به حدود سه میلیارد دلار رسیده است هرچند که به سطح پیش از تحریم نرسیده است؛ با اعمال تحریم‌های مجدد از ۲۰۱۸ نزول شدید دیگری حادث شده است و در این نوبت سطح واردات از ایران به پایین‌ترین وضعیت ممکن در سری زمانی رسیده است که تأیید کننده اثر تحریم بر واردات از ایران

است.

۲) هرچند روند صادرات به ایران از سوی فرانسه دارای وضعیت پر نوسان بوده و نسبت به روند واردات دارای فراز و فرودهای بیشتری است، لیکن در بررسی روند آن همچون واردات، اثرگذاری تحریم مشهود است: روند چرخه‌ای صادرات که از ۱۹۹۸ الی ۲۰۰۸ بیش از ۱۰۰ درصد افزایش داشته است از سال ۲۰۰۹ الی ۲۰۱۵ (دوره تحریم اولیه و حداکثر فشار) دچار نزول شدید شده است و پس از برجام نیز همچون روند واردات از ایران مجدداً نزول شدید نموده و به بدترین وضعیت در سری زمانی رسیده است. جزئیات روند صادرات و واردات در جدول ذیل درج شده است.

جدول ۴- وضعیت مبادلات فرانسه و ایران

متغیر	بهترین وضعیت		بدترین وضعیت		میانگین در سری زمانی	تفاضل سری عملکرد در سری زمانی (۱۹۹۴ الی ۲۰۲۲)	ضریب
	میزان	سال	میزان	سال			
صادرات به ایران	۲.۸	۲۰۰۴	۰.۲۶	۲۰۲۱	۱.۲۵	-۰.۴۹	۰.۰۴
واردات از ایران	۳.۵۱	۲۰۰۸	۰.۰۰۲	۲۰۲۲	۱.۲۴	-۱.۰۲	۰.۰۱

معطوف به اطلاعات موجود در نمودار سری زمانی مبادلات، انتهای

سری زمانی در روند صادرات و واردات دارای بدترین وضعیت است که نشان‌دهنده افول مبادلات میان ایران و فرانسه است؛ همچنین سال‌های قبل از اعمال تحریم‌های اولیه بهترین وضعیت مبادلات است که نشان‌دهنده روند رو به رشد قبل از اعمال تحریم است و پس از آن نیز هیچ‌گاه سطح مبادلات به شرایط پیش از تحریم اولیه بازنگشته است. به‌طور میانگین، بالغ بر ۱.۲۵ میلیارد دلار ارزش صادرات و واردات این دو کشور در بازه مورد بررسی است. نکته قابل توجه این امر است که ارزش مبادلات در انتهای سری زمانی بسیار کمتر از ابتدای سری زمانی است و مجدداً دال بر این امر است که مبادلات در شرایط پس از تحریم ۲۰۱۸ به سطح بسیار اندکی نزول نموده است. ضریب آریما تحت تأثیر شرایط صعودی پیش از تحریم اولیه و همچنین بهبود مبادلات تجاری در دوره کوتاه برجام، مثبت محاسبه شده است هرچند که سطح آن نیز متأثر از نزول‌های تشریح شده به شدت کاهش یافته است.

پ) مقایسه روند مبادلات ایران و فرانسه و تأثیر تحریم بر آن
جهت بررسی مقایسه‌ای اثر تحریم بر مبادلات ایران و فرانسه، از تکنیک مقایسه گروه‌های مستقل استفاده شده است. وضعیت تحلیل و توضیحات آن به شرح ذیل است.

۱) صادرات فرانسه به ایران

جدول ۵- آزمون تفاوت میانگین در ارزش صادرات

معناداری	F	میانگین	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰.۰۰۲	۵.۷۵۱	۲.۳۷۸	۴	۹.۵۱۲	برون گروهی
		۰.۴۱۳	۲۴	۹.۹۲۳	درون گروهی
			۲۸	۱۹.۴۳۵	جمع

وجود تفاوت در میانگین ارزش صادرات فرانسه به ایران تأیید شده است. جهت تشریح بیشتر از آزمون دانکن که به مقایسه پنج وضعیت پرداخته، استفاده شده است.

جدول ۶- آزمون دانکن در مقایسه ارزش صادرات فرانسه

معناداری بر اساس ۰.۰۵			صادرات فرانسه
۳	۲	۱	
		۰.۳۳	تحریم مجدد
	۰.۷۳		حداکثر فشار
	۱.۱۷		برجام
	۱.۳۷		پیشاتحریم
۲.۳۴			تحریم اولیه
۱	۰.۱۷۵	۱	معناداری

آزمون دانکن مشخص ساخته است که در مقایسه پنج دوره صادرات فرانسه به ایران، دوران تحریم مجدد از سال ۲۰۱۸ بدترین وضعیت موجود در سری زمانی بوده است و تحت تأثیر تحریم‌ها اعمال شده از ۲۰۱۸ ارزش صادرات فرانسه به ایران به‌طور میانگین ۳۳۰ میلیون دلار

بوده است کمترین میزان در سزی زمانی است و دارای تفاوت معنادار با سایر دوره‌هاست. نکته قابل توجه این است که در مقابل دوران تحریم مجدد، دوران تحریم اولیه بهترین وضعیت صادرات فرانسه به ایران بوده است و با میانگین بالغ دو میلیارد و سیصد میلیون دلار، بهترین وضعیت صادرات فرانسه به ایران رقم خورده است که این موضوع به این دلیل است که اکثر سال‌های تحریم اولیه صادرات فرانسه به ایران بیش از سال‌های پیش از تحریم است. همچنین سه دوره حداکثر فشار، برجام و تحریم اولیه نیز هرچند دارای میانگین‌های متفاوت هستند لیکن این تفاوت معنادار نیست و این بدین معنی است که در این سه دوره ارزش صادرات فرانسه به ایران در یک سطح بوده است.

بر اساس مقایسه صورت گرفته، آزمون فرضیه نیز به انجام رسیده است که بر این اساس تحریم صرفاً در بازه انتهایی یعنی پس از سال ۲۰۱۸ بر روند صادرات فرانسه به ایران اثرگذار بوده است. لیکن در دوره فشار حداکثری هرچند سطح مبادلات کاهش یافته است اما با ارزش صادرات تفاوت معناداری با دوره‌های بدون تحریم (پیشاتحریم و برجام) ندارد. علاوه بر این، دوره تحریم اولیه بهترین دوره به لحاظ ارزش صادرات شناسایی شده است که دلیل آن فعالیت دیپلماسی اقتصادی دو کشور بوده که در آن بازه زمانی موفق به کسب معافیت‌های تحریمی می‌گردد که پس از لغو آن‌ها در دوره فشار حداکثری، ارزش صادرات به شدت کاهش یافته است و در مقایسه میان این دو دوره، ارزش

سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ... ۱۴۹

صادرات در دوره فشار حداکثری بالغ بر هفتاد درصد کاهش یافته است؛ بنابراین، تحریم از سال ۲۰۱۸ تأثیر کاملاً مستقیم بر صادرات فرانسه به ایران داشته است.

(۲) واردات فرانسه از ایران

جدول ۷- آزمون تفاوت میانگین در ارزش واردات

معناداری	F	میانگین	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰.۰۰۱	۷.۰۵۱	۴.۲۱۱	۴	۱۶.۸۴۶	برون گروهی
		۰.۵۹۷	۲۴	۱۴.۳۳۴	درون گروهی
			۲۸	۳۱.۱۸۰	جمع

وجود تفاوت در میانگین ارزش واردات فرانسه به ایران تأیید شده است. جهت تشریح بیشتر از آزمون دانکن که به مقایسه پنج وضعیت پرداخته، استفاده شده است.

جدول ۸- آزمون دانکن در مقایسه ارزش واردات فرانسه

معناداری بر اساس ۰.۰۵		واردات فرانسه
۲	۱	
	۰.۰۳	تحریم مجدد
	۰.۱۱	حداکثر فشار
۱.۴۹		پیشاتحریم
۲		برجام
۲.۱۵		تحریم اولیه
۰.۲۴۸	۰.۸۷۸	معناداری

آزمون دانکن مشخص ساخته است که در مقایسه پنج دوره واردات فرانسه از ایران (که صادرات ایران به فرانسه محسوب می‌گردد)، دو دوره تحریم مجدد و حداکثر فشار دارای مشابهت با یکدیگر هستند و در این میان، دوره تحریم مجدد با میانگین ارزش سی میلیون دلار در سال بدترین شرایط در سری زمانی بوده است. همچنین سه دور پیشاتحریم، برجام و تحریم اولیه با وجود تفاوت در میانگین ارزش کالاهای صادراتی ایران، دارای تشابه با یکدیگرند که در این بین، دوره تحریم اولیه با میانگین بیش از دو میلیارد دلار بهترین وضعیت در سری زمانی بوده است.

بر اساس مقایسه صورت گرفته، آزمون فرضیه نیز به انجام رسیده است که بر این اساس تحریم‌های اعمال شده علیه ایران در دوره فشار حداکثری و تحریم مجدد بر روند واردات فرانسه از ایران اثرگذار بوده است. لیکن، دوره تحریم اولیه بهترین دوره به لحاظ ارزش واردات شناسایی شده است که دلیل آن را می‌توان دیپلماسی اقتصادی فعال دو کشور که منجر به کسب برخی معافیت‌های تحریمی می‌گردد باید دانست که پس از لغو آن‌ها در دوره فشار حداکثری، ارزش واردات به شدت کاهش یافته است و در مقایسه میان این دو دوره، ارزش واردات در دوره فشار حداکثری بالغ بر ۹۵ درصد کاهش یافته است؛ بنابراین، تحریم در دو دوره تأثیر کاملاً مستقیم بر واردات فرانسه از ایران داشته است.

نتیجه گیری

بررسی روند مبادلات فرانسه و ایران حاکی از این امر بود که هرچند در دوران تحریم اولیه روابط تجاری فی مابین دچار نقصان نشده که این موضوع نشان دهنده دیپلماسی اقتصادی موفق دوجانبه بوده است؛ لیکن در دو دوره فشار حداکثری و سپس تحریم مجدد، مبادلات فرانسه با ایران تحت تأثیر تحریم قرار گرفته است؛ بنابراین هرچند فرانسه دارای روابط تاریخی با ایران بوده و در برخی شرایط نامساعد نیز رویکرد سیاست خارجی مناسبی برای حل مسائل ایران اتخاذ نموده و از دیپلماسی اقتصادی نیز جهت دستیابی به اهداف سیاست خارجی استفاده نموده است، لیکن تحریم بر مبادلات تجاری این کشور با ایران تأثیر گذاشته است. بدترین شرایط مبادلات تجاری فرانسه و ایران مربوط به دوران تحریم مجدد از سال ۲۰۱۸ است. هرچند در ابتدای این دوره فرانسه به همراه سایر کشورهای اروپایی دیپلماسی اقتصادی خود را از طریق طراحی ابزاری جهت تسهیل مبادلات تجاری با ایران و دور زدن تحریم‌های ایالات متحده فعال نمودند^۱ که نشان‌دهنده تمایل فرانسه برای حفاظت از منافع اقتصادی خود بود در تجارت با ایران بود، لیکن این ابزار چندان کارا نبود و در سال ۱۴۰۱ به‌طور کلی کنار نهاده شد.

تمایل فرانسه به گسترش دیپلماسی اقتصادی و مبادلات با ایران را می‌توان در پایان دوره تحریم‌های اولیه و آغاز برجام نیز مشاهده نمود، جایی که فرانسه در دوره کوتاه برجام به‌سرعت به دنبال تقویت روابط

اقتصادی و تجاری با ایران بود و بسیاری از شرکت‌های فرانسوی به بازار ایران بازگشتند. نتیجه این تمایلات در روند مبادلات تجاری نیز مشخص است: ارزش صادرات فرانسه به ایران در دوره برجام نسبت به دوره فشار حداکثری بیش از سه برابر گردید و در همین مدت ارزش واردات فرانسه از ایران بیش از هفده برابر افزایش یافت. با این حال، خروج ایالات متحده از برجام در سال ۲۰۱۸ و اعمال مجدد تحریم‌ها، محیط چالش‌برانگیزی را برای دیپلماسی اقتصادی فرانسه با ایران ایجاد نموده است. از آنجا که پس از ۲۰۱۸ نقض تحریم‌های ایران با اقدامات سخت‌گیرانه ایالات متحده مواجه است و افزایش ریسک سیاسی تجارت با ایران را به همراه داشته است (رفتارهایی مانند جریمه برای شرکت‌های طرف قرارداد با ایران)، بسیاری از شرکت‌های فرانسوی مجبور شدند در قراردادهای خود با ایران تجدیدنظر کنند یا از آن خارج شوند. به‌عنوان مثال، توتال برنامه‌های خود برای توسعه میدان گازی پارس جنوبی را که یک قرارداد بالقوه سودآور برای طرفین بود، به دلیل ترس از تحریم‌های آمریکا کنار گذاشته است. چنین پیامدهایی عملاً توانایی دیپلماسی اقتصادی فرانسه جهت حفظ منافع اقتصادی خود در ایران را محدود نموده است. به همین دلیل است که در مقایسه میان دو دوره تحریم مجدد و حداکثر فشار که در هر دو دوره نیز مبادلات فرانسه و ایران دچار کاهش شدید بوده است، ارزش صادرات بیش‌الغبر ۵۴ درصد و ارزش واردات بالغ‌بر ۷۲ درصد کاهش یافته است.

باوجود این چالش، بایست در نظر داشت که فرانسه همچنان برجام

را به‌عنوان راه‌حل مسئله ایران به رسمیت شناخته و احیاء آن را مهم‌ترین ابزار حل مناقشات موجود می‌داند و به دنبال احیای تعاملات دیپلماتیک با ایران برای احیای روابط اقتصادی است. بایست توجه داشت که ملاحظات فرانسه در حفظ برجام و یا انعقاد هرگونه توافقی با ایران علاوه بر اهداف ژئوپلیتیکی فراگیر و پیوندهای تاریخی، دستاوردهای اقتصادی قابل توجهی را نیز در پی خواهد داشت که همین امر از توانایی بالقوه لازم برای فعال‌سازی تعاملات دیپلماتیک برای حل مسئله ایران را از سوی فرانسه را ایجاد نموده است. در طرف مقابل نیز، بهبود مبادلات با فرانسه علاوه بر بهبود تراز تجاری ایران، سبب خواهد شد که یکی از شرکای مهم و دارای سابقه ایران به جایگاه مبادلاتی خود بازگردد که بر اساس پیشینه صنایع ایران (از جمله صنعت خودروسازی و پتروشیمی و گاز) موجب تقویت توان تولیدی آنان نیز خواهد شد.

منابع

ایزدی، پیروز (۱۳۹۲)، رویکرد فرانسه به ایران در دوران سارکوزی: رقابت و

ستیز، فصلنامه مطالعات جهان، ۳ (۱)، ۶۶-۴۱. doi:

10.22059/jwsq.2013.52368

ایزدی، پیروز (۱۳۹۱)، ایران و فرانسه: در چشم‌اندازی نئورئالیستی، نگاه ایرانی

روابط خارجی، ۳ (۱)، ۵۶-۳۷.

سعادت، رحمان؛ طالب بیدختی، آزاده؛ شهریار، ایمان (۱۴۰۱). بررسی اثر

تحریم بر رابطه تجاری ایران و فرانسه، مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل،

Doi: 10.22126/ipes.2022.8240.1504. ۵۴۵-۵۶۹، (۲)، ۵۲

سلطانی فر، احسان؛ آقازاده، هاشم؛ انصاری، منوچهر (۱۳۹۷)، تحلیلی سیاستی بر محیط توسعه همکاری‌های تجاری - اقتصادی میان ایران و فرانسه، *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۸ (۲۶)، ۲۳۷-۲۰۷.

ایزدی، پیروز (۱۳۹۲)، رویکرد فرانسه به ایران در دوران سارکوزی: رقابت و ستیز، *فصلنامه مطالعات جهان*، ۳ (۱)، ۶۶-۴۱. doi: 10.22059/jwsq.2013.52368

ایزدی، پیروز (۱۳۹۱)، ایران و فرانسه: در چشم‌اندازی نئورئالیستی، *نگاه ایرانی روابط خارجی*، ۳ (۱)، ۵۶-۳۷.

سعادت، رحمان؛ طالب بیدختی، آزاده؛ شهریار، ایمان (۱۴۰۱). بررسی اثر تحریم بر رابطه تجاری ایران و فرانسه، *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۵۲ (۲)، ۵۴۵-۵۶۹. Doi: 10.22126/ipes.2022.8240.1504

سلطانی فر، احسان؛ آقازاده، هاشم؛ انصاری، منوچهر (۱۳۹۷)، تحلیلی سیاستی بر محیط توسعه همکاری‌های تجاری - اقتصادی میان ایران و فرانسه، *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۸ (۲۶)، ۲۳۷-۲۰۷.

References

- Adeli, I. (2020). Exploring Reactions in Paris and Berlin to the US withdrawal from the JCPOA. *Journal of World Sociopolitical Studies*, 4(2), 347-378. doi: 10.22059/wsp.2021.314966.1187
- Al-Achi, A. (2019). The Student's t-Test: A Brief Description. *Journal of Hospital and Clinical Pharmacy*, 5 (1), 1-4. Access at: www.rroij.com/open-access/the-students-ttest-a-brief-description.pdf
- Davis, R. A., Fokianos, K., Holan, S. H., Joe, H., Livsey, J., Lund, R & Ravishanker, N. (2021). *Count Time Series: A*

- Methodological Review. *Journal of the American Statistical Association*, 116(535), 1533–1547. <https://doi.org/10.1080/01621459.2021.1904957>
- Dolatabadi, H. (2022). Franco-Iranian economic relations: a study of the Ebb and flow of multi-level factors. *French Politics*. 20 (2), 53-70. <https://doi.org/10.1057/s41253-021-00156-8>
- Egan, P. J. W. (2016). The Political Economy of Exchange Rates in an Era of Global Production Chains. *International Interactions*, 43(3), 507–536. <https://doi.org/10.1080/03050629.2016.1195565>
- Fitz, E.B., Stecula, D.A., Hitt, M.P., & Saunders, K.L. (2024). Objective numeracy exacerbates framing effects from decision-making under political risk. *Scientific Reports*, 14 (1), 1-19. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-61099-y>
- Foroughi, F & Hosseini, R. (2022). France-U.S. Negotiations on Iran Sanctions during the 1979 Hostage Crisis (Based on France’s Ministry for Europe and Foreign Affairs Declassified Archived Documents). *Journal of World Sociopolitical Studies*, 6(3), 411-437. Doi: 10.22059/wsps.2023.354969.1339
- Ghasemi Tari, Z. , & Dolatabadi, H. (2020). An Analysis of French and Iranian Political Cartoons on Trump's Withdrawal from the JCPOA. *Iranian Review of Foreign Affairs*, 11(31), 33-58. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20088221.2020.11.31.19.2>
- Ghobadi, Y., Hakem Ghasemi, G., & Eivazi, A. (2019). Iran Sanctions by European Countries the Comparative Analysis of the Performance of the European Union and the US with Islamic Republic of Iran’s Nuclear Energy after the JCPOA (Joint Comprehensive Plan of Action),

- Relationes Internationales*, 12 (2), 5-15. Access at: <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/internationalis/article/view/6081>
- Hyndman, R. J., & Rostami-Tabar, B. (2024). Forecasting interrupted time series. *Journal of the Operational Research Society*, 5 (3), 1–14. <https://doi.org/10.1080/01605682.2024.2395315>
- Isensee, L. J., Detzel, D. H. M., Pinheiro, A., & Piazza, G. A. (2022). Extreme streamflow time series analysis: trends, record length, and persistence. *Journal of Applied Water Engineering and Research*, 11(1), 40–53. <https://doi.org/10.1080/23249676.2022.2030254>
- Kandogan, Y., & Johnson, S. D. (2024). Political economy and income inequality: how did trade liberalization and changes in political and economic freedom affect the middle classes across the world? *Cogent Social Sciences*, 10(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2341702>
- Kalpić, D., Hlupić, N., Lovrić, M. (2011). Student's t-Tests. In: *Lovric, M. (eds) International Encyclopedia of Statistical Science*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-04898-2_641
- Kim, S. (2021). Time-series residual momentum strategies. *Applied Economics*, 54(5), 580–594. <https://doi.org/10.1080/00036846.2021.1967862>
- John, A. (2018). International Political Risk Management: Perspectives, Approaches and Emerging Agendas. *International Journal of Management Reviews*, 20(4), 847–879. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12166>
- Jung, T., & Yang, D. (2024). Firm-level political risk and income smoothing. *Journal of Accounting and Public*

- Policy*, 46 (3), 1-17.
<https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2024.107229>
- Lee, D., Zhang, G., & Luo, S. (2023). Circumplex Models with Multivariate Time Series: An Idiographic Approach. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 31(3), 498–510.
<https://doi.org/10.1080/10705511.2023.2259105>
- Li, X., Petropoulos, F., & Kang, Y. (2022). Improving forecasting by subsampling seasonal time series. *International Journal of Production Research*, 61(3), 976–992. <https://doi.org/10.1080/00207543.2021.2022800>
- Lian, L., & Tian, Z. (2022). A novel multivariate time series combination prediction model. *Communications in Statistics - Theory and Methods*, 53(7), 2253–2284. <https://doi.org/10.1080/03610926.2022.2124522>
- Liu, K., Miao, W., & Jia, H. (2022). How political risk in host country affects FDI: an explanation for the paradox of China's investment risk preference. *Transnational Corporations Review*, 14(4), 353–370. <https://doi.org/10.1080/19186444.2022.2151792>
- Liu, P., Peng, Y., Shi, Y., & Yang, J. (2021). Financial structures, political risk and economic growth. *The European Journal of Finance*, 28(4–5), 356–376. <https://doi.org/10.1080/1351847X.2021.1879888>
- Lob, E., & Yilmazkuday, H. (2024). A political economy analysis of changes and continuities in Iran–Africa trade relations: a case of South–South dependency? *Review of Social Economy*, 7 (12), 1–38. <https://doi.org/10.1080/00346764.2024.2353580>
- Magwedere, M. R., & Marozva, G. (2023). Does political risk matter for infrastructure investments? Empirical evidence.

- Development Studies Research*, 10(1).
<https://doi.org/10.1080/21665095.2022.2146596>
- Malik, A., & Gallien, M. (2019). Border economies of the Middle East: why do they matter for political economy? *Review of International Political Economy*, 27(3), 732–762. <https://doi.org/10.1080/09692290.2019.1696869>
- Mathieu, A. (2022). International Political Economy and Exchange Rate Regime: A Question of Sustainability. *Review of Political Economy*, 36(1), 256–267. <https://doi.org/10.1080/09538259.2022.2037931>
- McDowell, D. (2020). Financial sanctions and political risk in the international currency system. *Review of International Political Economy*, 28(3), 635–661. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1736126>
- Moon, W., & Sakuyama, T. (2021). The political economy of agricultural trade liberalization in Northeast Asia: comparisons with the West and between Japan and Korea. *The Pacific Review*, 36(3), 463–493. <https://doi.org/10.1080/09512748.2021.1977684>
- Mousavi M. (2021). France among the Most-Favored Nations: The French Commercial Policy and Influence in Iran (1815–48). *Iranian Studies*. 54 (1-2), 143-167. doi:10.1080/00210862.2020.1760713
- Oloruntoba, S. O. (2023). The political economy of the African Continental Free Trade Area and structural transformation in Africa. *Journal of Contemporary African Studies*, 41(4), 360–376. <https://doi.org/10.1080/02589001.2023.2214715>
- Pourarian, F., & Badr, P. N. (2017). Ontology of Iranian-French Cultural Relations: With an Emphasis on Contemporary Iranian History Prior to the Islamic

- Revolution. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6), 19-31. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1318>
- Schlesinger, J. R., & Tomashevskiy, A. (2022). Terror, Political Risk, and Effect on Foreign Direct Investment. *Terrorism and Political Violence*, 36(2), 145–165. <https://doi.org/10.1080/09546553.2022.2122816>
- Tabeshpour, M. R., & Belvasi, N. (2023). Ocean waves time-series generation: minimum required artificial wave time-series for wave energy converter analysis. *Journal of Marine Engineering & Technology*, 22(6), 273–283. <https://doi.org/10.1080/20464177.2023.2197280>
- Takeda, J. (2020). *Iran and a French empire of trade, 1700-1808: The other Persian letters*. Publisher: Voltaire Foundation, Liverpool University Press.
- Trejo-Nieto, A. (2022). The political economy of a North–South trade agreement and the development prospects for Mexico: from NAFTA to USMCA. *Area Development and Policy*, 8(1), 103–124. <https://doi.org/10.1080/23792949.2022.2107034>
- Tiki, W., & Little, P. D. (2022). Deception and default in a global marketplace: the political economy of livestock export trade in Ethiopia. *The Journal of Peasant Studies*, 50(4), 1431–1454. <https://doi.org/10.1080/03066150.2021.2010714>
- Vechsuruck, T. P. (2024). The Political Economy of Exchange Rates and Export-Led Industrialization in South Korea*. *Review of Political Economy*, 10 (1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/09538259.2024.2312355>
- Vortherms, S. A., & Zhang, J. J. (2024). Political risk and firm exit: evidence from the US–China Trade War. *Review of International Political Economy*, 31(6), 1814–1839.

<https://doi.org/10.1080/09692290.2024.2351841>

Zhang, F., & Zhu, X. (2019). Steadfast reformism or speculative pragmatism? The political economy of China's exchange-rate reform. *The Pacific Review*, 33(6), 958–990. <https://doi.org/10.1080/09512748.2019.1620845>

Translated References to English

Soltanifar, E. , Aghazadeh, H. and Ansari, M. (2018). A Policy-Making-Oriented Analysis of Business Development and Economic Cooperation Environment Between Iran and France. *Strategic Studies of Public Policy*, 8(26), 207-237. [In Persian]

Saadat, R., Talebbeydokhti, A., & Shahriar, I. (2023). Examining the Effect of Sanctions on the Trade Relationship between Iran and France. *International Political Economy Studies*, 5(2), 545-569. doi: 10.22126/ipes.2022.8240.1504. [In Persian]

Izadi, P. (2013). France's approach to Iran under Sarkozy: competition and aggression. *World Studies Quarterly*, 3(1), 41-66. doi: 10.22059/jwsq.2013.52368. [In Persian]

Izadi, Pirouz (2012), Iran and France: In a Neorealist Perspective, *Iranian Perspective on Foreign Relations*, 3 (1), 37-56. [In Persian]

استناد به این مقاله: شهریار، ابوالقاسم و قدیری، وحیده. (۱۴۰۳). سنجش اثر تحریم بر دیپلماسی اقتصادی ایران و فرانسه ۲۰۲۲-۱۹۹۴. *تعاملات دیپلماتیک*، ۲(۵)، ۱۱۵ - ۱۶۰.

doi: 10.22034/dpiq.2025.497143.1018

The *Diplomatic Interactions Research Quarterly* is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License